

SECRETARIAT DE LES INSTITUCIONS ESCOLARS
DE L'ESCOLA PIA DE CATALUNYA

Número 10 - segona època - maig 1998

PAPIERS

del secretariat

Sí que en volem, de coses!

La transformació en les petites coses de cada dia.

Que vulguem que els nostres nois i noies siguin autònoms i solidaris; observadors i crítics; atents i valents; prudents i transcendents, amb disponibilitat i actitud de servei –això deu voler dir *ser cooperatius*– és molt lícit, però, estem posant les eines? Què es necessita per anar-ho fent possible? O és que potser pensem que seran així per generació espontània! Hem de trobar un camí que no és pas de roses.

Deu ser just que ens plantegem d'ensenyar estratègies d'aprenentatge i estratègies de pensament als nostres nois i noies. És evident que les necessiten però, volem dir que moltes de les coses que els volem fer aprendre no els arriben per mimetisme, simplement perquè les veuen fer d'una manera i no d'una altra? Mentre esperem que sempre sigui un TU o un ELL el qui ha d'iniciar l'aventura, no anirem enlloc. Volem

dir que a nosaltres –adults– no ens és també molt difícil de comprometre'ns tan fort i que sort en tenim de confiar que tenim tota la vida per anar-hi arribant? No és un dels grans reptes –no diguem de la reforma que ja n'hem parlat molt– que es planteja per tot arreu com una necessitat vital igual que l'aire que es respira? Comentaris de tota mena al mercat, al carrer, a les botigues, als mitjans de comunicació, a l'autobús... fan pensar que hi ha alguna cosa fonda que no rutlla. On comença la transformació? En nostre compromís neix en veure això i la nostra coherència és fer-hi alguna cosa. Potser si anem creant models dignes d'admiració perquè la col·laboració i la tolerància, la disponibilitat i l'entesa i la coherència primin per sobre de tot, anirem fent possible que el *progrés personal* sigui cert i que mena a la *fraternitat universal*. Per on passa la transformació si no és per les petites coses de cada dia? On ha de començar la veritable transformació de l'escola? Qui ha de posar la primera pedra?

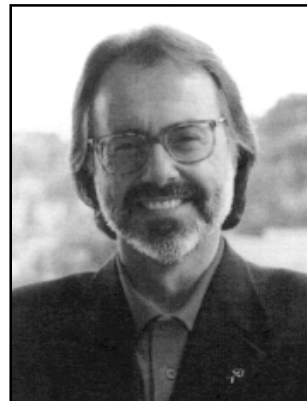
parlem de:

- ❖ **L'entrevista amb Antoni Zabala. (pàg. 2)**
- ❖ **Un projecte per a aprendre millor. (pàg. 3)**
- ❖ **La pregària d'un pregadéu. (pàg. 4)**
- ❖ **El treball cooperatiu. (pàgs. 5-8)**
- ❖ **Aprendre per a transferir. (pàg. 9)**

Som cinc i només tenim quatre llibretes

Parlem amb Antoni Zabala.

Llicenciat en Ciències de l'Educació, ha fet de professor a batxillerat. És director de la revista «Aula, innovació educativa». Fa més de disset anys que assessora pedagògicament mestre en centres, institucions i administració. Participà en la coordinació dels nous dissenys curriculars (continguts mínims). Treballa per a l'ICE de la Universitat de Barcelona, de Girona i de Tarragona.

En què consisteix el treball cooperatiu?

Cal que l'escola tingui ben present un aspecte clau i inexcusable: la formació integral. L'escola ha de formar ciutadans i ciutadanes capaces, solidàries, tolerants, cooperatives i no només formar universitaris; si ho són, bé però, sobretot han de ser persones. El treball cooperatiu és un mitjà que ajuda en l'aprenentatge de continguts, procediments i actituds i permet de fer-lo entre iguals. És més fàcil que un noi o noia entengui un concepte, resolgui un dubte o trobi una estratègia quan li ho explica un company, perquè intervé en la seva zona de desenvolupament més proper, que quan ho fa el mateix mestre. Només es pot aprendre a ser cooperatiu i solidari resolent conflictes.

És una opció d'escola?

Mai l'opció educativa –que quedi clar– no és una opció metodològica. L'important és saber que si vull alumnes autònoms, solidaris, democràtics, cooperatius... no hi ha volta de full! he de possibilitar que aprenguin cooperativament. Triar una metodologia és una necessitat per respondre a l'objectiu proposat. Si vull aquest tipus de ciutadà i ciutadana, les respostes metodològiques no són moltes.

S'aprèn a aprendre treballant cooperativament?

Els resultats en exàmens a partir d'un model escolar unidireccional i d'un d'interac-

tiu serien si fa no fa. Demostren que s'aprèn igual amb un model que amb l'altre. Jo no me'ls crec. L'important és saber què avaluem o què demanem als alumnes. És evident que volem valorar la profunditat, la capacitat de transferència, la capacitat de reflexió... i aquí hi ha la diferència entre un model i l'altre i si, a més a més, mirem el fet de treballar en equip i el de buscar i seleccionar la informació i el de saber fer-se preguntes... és evident! en el segon model apareixen uns continguts procedimentals que es converteixen en un contingut d'aprenentatge. Cal possibilitar una metodologia que permeti l'encaix de les dues coses: del contingut i del procediment.

Treballar cooperativament ajuda en l'atenció a la diversitat?

Només atndrem la diversitat trencant el gran grup. Hem de tenir la possibilitat d'organitzar l'espai i el temps per fer algun tipus d'agrupament i fer aprendre un contingut possibilitant la recerca, buscant i seleccionant la informació, fent i respondent preguntes, plantejant problemes. El mestre ja no és el centre d'atenció i ajuda als qui jo necessiten mentre possibilita que els alumnes que saben més ensenyin els qui no ens saben tant. Cal evidenciar que tot treballant els conceptes i els procediments, també es fa un treball molt important d'actituds i de valors. Si no puc trencar el gran grup és impossible. Cal copiar el model de l'educació infantil on hi ha el gran grup per explicar un conte, els grups fixes de taules per participar en el que és de tots i per a tots i el grup flexible perquè cada alumne exerciti estratègies d'aprenentatge. Com es tradueix això a batxillerat? Fent exactament el mateix!

Un projecte per a aprendre millor

Projecte d'intervenció psicopedagògica cognitiva.

Mont sovint, encertar la tria de la metodologia fa que sigui més fàcil l'apropar-nos als objectius proposats.

És la pròpia Reforma Educativa, concretament en un DCB (disseny curricular base) caracteritzat per un disseny obert, flexible i diversificador, el marc adequat per a fer possible la introducció del Projecte per a Aprendre Millor (PAM) en el currículum de l'ESO.

Des d'una concepció multidimensional de la intel·ligència, el PAM té per objectiu el desenvolupament d'habilitats cognitives i estratègies que estan a la base de tots els aprenentatges, pretenent així modificar l'estructura cognitiva del pensament. Continuador del PAI (Projecte d'Activació de la Intel·ligència) de Primària, ensenya i millora processos, proporciona eines per a aprendre i esdevé un poderós instrument instigador de metodologia didàctica, ja que suposa innovació i renovació en una praxis educativa que fomenta la participació activa dels estudiants, l'aprenentatge per exploració i descobriment, el desig de saber, les experiències exitoses... i en general un concebre la tasca de l'escola més que fomentar l'emmagatzematge de coneixements a la preparació de la ment de cada un dels alumnes per adquirir-los. Quants cops no hem afirmat que la dificultat per a aprendre rau en el desconeixement per part del qui aprèn dels processos adients a seguir per a resoldre els problemes que es plantegen? Sembla important i bàsic, doncs, ensenyar als nostres educands a conèixer i a regular els seus propis processos mentals perquè els efectes es generalitzin i aquesta dificultat resti minvada a la mesura de les capacitats de cadascú. Ofertint un treball que menin a la metacognició, en cada una de les sessions del PAM proposem una metodologia senzilla i concreta – preparació, execució i reflexió – que posa de manifest que és possible ensenyar a aprendre, a pensar i a reflexionar sobre la utilitat, significació i funcionalitat –trans-

ferència– d'allò que s'aprèn. Des d'aquesta metodologia, els alumnes construeixen nocions, adquireixen i consoliden habilitats i estratègies d'aprenentatge.

Amb la voluntat de garantir un més adient procés d'ensenyament-aprenentatge, el projecte psicopedagògic PAM emmarca al mestre com a facilitador de l'aprenentatge mitjançant el diàleg dirigit. La interacció-dedicació del mestre amb l'alumne facilita la realització de les estratègies d'interiorització i regulació. La condició bàsica per a l'èxit del PAM rau en el mestre!

Per això cal que:

- rsisteixi la temptació de proporcionar només respostes; ha de deixar als aprenents el repte de preguntar i respondre.
- cerqui a cada sessió un ambient de llibertat on l'alumne/a pugui expressar les seves idees sense por al fracàs.
- impliqui el grup-classe en la discussió.
- es reconegui a si mateix com a un explorador més.
- consideri els errors com a noves oportunitats per a l'aprenentatge.
- ...

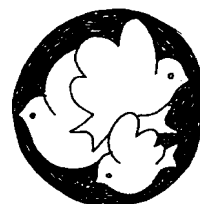
I perquè creiem, d'entre altres, que la manca d'habilitats cognitives adients és responsable de conductes inadaptades, de l'èxit escolar i de l'adaptació personal i social ara, amb el PAM repletem des de l'Escola Pia, un cop més, la voluntat de garantir un més adient procés d'ensenyament-aprenentatge.

Gemma Baldrich - E.P. Balmes

Temps de reflexió

La pregària d'un pregadéu.

Oh, Senyor! Perdoneu la primavera
si no guarda un posat massa devot.
És perquè és jove que sembla lleugera;
si ara li demanéssiu de fer-vos la preguera,
veuríeu com no pot.

Val més que us espereu. Deixeu que, tendra,
ompli d'aromes el seu llarg minvant.
Fins aquell dia queus podrà comprendre,
jo, que passo tot l'any en dimecres de cendra,
prego pels qui no ho fan.

Perdoneu i espereu, Senyor. Que un dia,
aquests arbres de danses i cançons,
amb el gest despullat d'aquell que s'humilia
enlairaran al cel de l'agonia
branques nues i dretes igual que oracions.

Màrius Torres

La lectura eficaç

Un camí d'aprenentatge.

La lectura eficaç té dues grans finalitats: **desnevolupar** les capacitats lectores dels alumnes i **despertar** el gust per la lectura. Però: Qui és un bon lector? Com aconseguir que els nens siguin bons lectors?

Aquell qui llegeix amb rapidesa, que adapta la velocitat i la comprensió al tipus de llibre que té a les mans (un llibre recreatiu es llegeix més ràpid que un de text) i que recorda el que ha llegit, podríem considerar-lo un bon lector. Fer que els nens puguin tenir a l'abast llibres que despertin la seva curiositat, fer activitats lectores que els motivin i que el mestre i la mestra puguin dur a terme una bona metodologia a la classe serà el camí per tenir nens i nenes lectors.

La lectura eficaç pretén, mitjançant un

conjunt de tècniques, millorar la velocitat, la comprensió i la memòria.

Podem ampliar **la velocitat** si disminuïm el nombre de fixacions per línia, el nombre de regressions, el nombre de temps dedicat a les pauses i si practiquem assíduament la lectura visual i silenciosa. Desenvolupem **la comprensió i la memòria lectora** si fem activitats destinades a aquest efecte, si tenim llibres adequats a l'edat, si motivem la lectura recreativa a la classe i si tenim una biblioteca fàcil i a l'abast. Com en tot el procés d'aprenentatge, és convenient fer una avaluació inicial per veure el nivell de lectura, l'avaluació contínua per veure'n la progressió i una avaluació final per analitzar com han acabat el curs.

Juanjo Garcia - Escola Pia de Sarrià

L'aprenentatge entre iguals

treball cooperatiu

Una modernitat? No, una necessitat inexcusable.

LA COOPERACIÓ, UNA ESTRATÈGIA

Jesús Nieto - Escola Pia de Sarrià

Es diu que l'aprenentatge és un fet individual (ningú no pot aprendre per un altre) però el seu procés és un fet social. És a dir, que accedim a l'aprenentatge a través de la interacció amb els altres. En aquest sentit, Mugny i Doise afirmaven que "la intel·ligència no és només una propietat individual, és un procés relacional entre l'individu i els altres individus que construeixen i organitzen junts les seves accions sobre el medi ambient físic i social". El treball cooperatiu és una estratègia didàctica mitjançant la qual fem que els alumnes construeixin el seu aprenentatge a través de la cooperació. Cooperar vol dir implicació, divergència, descentració, coordinació de punts de vista... vol dir aprenentatge. "La cooperació -deia Piaget- és font de tres tipus de transformacions en el pensament individual: de *reflexió* i de consciència de si mateix; d'*objectivitat* ja que fa dissociar el subjectiu de l'objectiu, i de *regulacions*".

■ UNES CONDICIONS

Per tal que hi pugui haver aprenentatge cooperatiu calen uns requisits referits per una banda a la situació i característiques dels alumnes i per una altra a l'organització didàctica.

• Referits a la situació i característiques dels alumnes.

- *De tipus cognoscitiu*: adquisició d'uns esquemes conceptuals elementals (coneixements previs) a partir dels quals puguin avançar. És la competència cognoscitiva.
- *De tipus social*: adquisició de les habilitats relacionals suficients per poder participar en una interacció, és a dir, que siguin capaços de comunicar-se, d'interpretar correctament els missatges dels altres per poder confrontar idees i arribar a acords (processos de confrontació, descentració

i coordinació). És el que s'anomena competència relacional.

- *De tipus afectiu*: adquisició d'un grau suficient de seguretat personal i d'autoestima.

• Referits a l'organització didàctica.

Un bon desenvolupament de l'estratègia del treball cooperatiu exigeix que l'*espai* de l'aula, el *temps* escolar, els *recursos* didàctics, els *materials* d'aprenentatge i sobretot, l'*actitud* del mestre prenguin una orientació diferent i s'hi adequin. S'ha de poder gestionar l'aula d'una manera diferent. En síntesi, allò essencial és:

- Que es creï un determinat ambient d'aprenentatge caracteritzat per un clima de confiança en l'àmbit de la relació interpersonal.
- Els grups han de ser necessàriament heterogenis (des del punt de vista del sexe, del nivell acadèmic, de l'edat...). Això assegura la generació de controvèrsies, de centracions diferents que són la causa del progrés cognitiu.
- El nombre de components ha de garantir la intervenció de tots per aconseguir un nivell òptim d'interacció.
- Cal aconseguir que entre tots els membres del grup hi hagi una *interdependència positiva*. Sempre s'ha parlat del binomi autonomia-dependència. Cal treballar per tal que l'alumne vagi assolint el nivell òptim d'autonomia. La dependència és contrària a l'aprenentatge. Però ara s'introdueix un concepte nou: la interdependència, que pot ser *positiva* -el meu èxit depèn de mi i de l'èxit dels altres- (és la cooperació); *negativa* -el meu èxit depèn de mi i del fracàs dels altres- (és la competitivitat), i *neutra* -el meu èxit només depèn de mi- (és l'individualisme). Quan s'utilitza una estratègia de treball cooperatiu és necessari que tots els participants siguin interdependents de for

**treball
cooperatiu**

ma positiva. Per aconseguir-ho cal que tots els components tinguin els mateixos objectius, que comptin amb recursos comuns i en ocasions limitats que conduixin a compartir, que la feina permeti que cada alumne sigui imprescindible per aconseguir les finalitats del grup, que es donin incentius o recompenses pels mèrits del col·lectiu per tal de fomentar la identitat i la cohesió del grup.

- El tipus de feina per fer treball cooperatiu és també un aspecte important a tenir en compte. Les activitats manipulatives i mecàniques donen poc joc a la discussió i per tant caldria evitar de treballar-les d'aquesta manera. Les tasques d'aplicació i d'elaboració semblen més apropiades.
- Un altre aspecte essencial és el temps. El procés d'aprenentatge s'alenteix ja que es multipliquen les percepcions, les anàlisis... Cal preveure el temps suficient per poder desenvolupar la seqüència didàctica de forma adequada, perquè és precisament en l'intercanvi on es fonamenta el progrés.

■ **EL MESTRE:
ORGANITZADOR I MEDIADOR**

- L'element fonamental per assegurar l'èxit del mètode és l'educador que és l'*organitzador* (formació dels grups, el treball, les relacions interpersonals, el material...) i el *mediador* en el procés d'ensenyament-aprenentatge ja que posa en relació els alumnes, el material d'aprenentatge i el temps, controla i reorienta les in-

teraccions en relació a la tasca, motivada vers la feina, dóna un ajut contingent (adequat al subjecte i al grup), transfereix als alumnes algunes funcions d'ajut, d'explicació, d'orientació, de planificació, de recerca de recursos, en una paraula: comparteix amb l'alumnat la responsabilitat de l'aprenentatge. Tot això suposa incrementar el grau d'autonomia dels nois i noies però, en conseqüència, caldrà orientar d'una manera més precisa llur treball i gestionar correctament la dinàmica de l'aula.

■ **LA COOPERACIÓ: UN VALOR**

Tots aquests requisits són molt importants per aconseguir que els alumnes aprenguin a cooperar (una capacitat prou essencial) i aprenguin cooperant. Alguns són més estructurals i d'altres suposen el conreu d'una determinada actitud. Una actitud de valoració de la pròpia persona i de la dels altres. Quan es comença cal que, des de fora, s'ajudi a crear aquesta actitud. Els objectius comuns, l'organització de la tasca, les dinàmiques de grup, les recompenses grupals, el seguiment dels processos de treball, la limitació de recursos... són estratègies que tendeixen a la generació de la interdependència positiva entre els alumnes per tal que es determinin realment a cooperar. Però quan han assolit aquest valor, la cooperació esdevé un fet natural que surt de dins i, en aquest moment, ja es pot prescindir de moltes de les estratègies utilitzades per aconseguir-la i només calen propostes de treball que ofereixin als nois i noies l'oportunitat de cooperar.

**EL TREBALL COOPERATIU DINS DE
LES AGRUPACIONS FLEXIBLES**

Maite Xicoy - E.P. Terrassa

A l'Escola Pia de Terrassa, dins del cicle superior de Primària, en les classes de matemàtiques estem portant a terme l'experiència de compaginar el treball cooperatiu a l'aula amb l'estructura de les agrupacions flexibles. És a dir, l'autogestió del

treball per part dels propis alumnes i l'agrupació d'aquests a partir dels diferents ritmes d'aprenentatge.

Del treball cooperatiu destacaríem el fet que, quan el noi treballa en grup, interacciona, és a dir que parla, escolta, relaciona la seva idea amb la dels altres, la reforça o la rectifica. Tots tenen responsabilitat de tirar endavant el tema. Uns hauran d'esforçar-se per fer entendre la seva idea i els altres per captar el que li volen dir. Les agrupacions flexibles consistirien en agrupar els nois amb ritmes d'aprenentatge més similars. Així els nois que són més àgils podran fer els objectius mínims i ampliar els continguts del tema amb objectius d'aprofundiment. De la mateixa manera, els nois amb ritmes més lents procurarem que assoleixin els objectius mínims. De fet aquí som més conductivistes i el mestre/a ha de conduir més la classe per tal que els nois amb més rapidesa vagin veient el camí a seguir.

Diem que dins de l'àrea distingim dues parts: *les eines i el mòbil*. Anomenem eines a la part de càlcul (diferents operacions matemàtiques) i mòbil als problemes, veritable finalitat d'aquesta àrea.

■ ELS OBJECTIUS

Tots els objectius han de ser quantificables en temps i quantitat i a la vegada realitzables i avaluable (criteris d'avaluació). També han de ser coneguts pels nois: han de saber on van i què s'espera d'ells. Per això en cada tema el noi té el seu full d'autocontrol que li indica el dia de principi i final del tema i els objectius a aconseguir: mínims i d'aprofundiment (els que aconseguixi de fer).

Al principi de cada tema sempre hi haurà la classe magistral, on el mestre/a explicarà, donarà suggeriments, marcarà estratègies a seguir... i a partir d'aquí comença el treball.

■ ORGANITZACIÓ

Fem grups de tres o quatre nois amb un cap de grup que, de manera periòdica i rotativa, vetllarà perquè es compleixin les normes.

- L'èxit del grup és el seu èxit.
- Estarà al cas que la presentació en els fulls de treball sigui l'adient.

- Moderarà les discussions a l'hora dels dubtes o de la correcció dels treballs de classe.
- Comprova el treball del grup amb el solucionari de la classe.
- Proposa de forma equilibrada el treball per al proper dia.
- Està al cas que ningú no es descuidi de fer els fulls d'autocontrol.

Mentrestant, el mestre va proporcionant suport, motivant, confrontant punts de vista i valors... Dialoga i fa dialogar, treu conclusions, fa previsions, avalua, revisa el treball dels nois i noies.

Amb tot això s'aconsegueix que els ritmes de treball siguin bons i els nens treballin molt de gust.

**treball
cooperatiu**

■ QUÈ EN PENSEN ELS ALUMNES

Aquest sistema ens agrada molt. Nosaltres decidim la feina a fer, ens hi comprometem i ens ajudem els uns als altres. Aprenem força.

■ QUÈ EN PENSEN ELS PROFESSORS

Hi veiem un treball personalitzat. L'experiència ens ha ensenyat que els alumnes han de decidir per ells mateixos. És la millor manera d'aprendre, encara que en algun moment, es poden equivocar en proposar-se la feina. Cal aprendre i rectificar. No obstant, com en totes les coses de la vida, aquest sistema que té, al nostre entendre molts pros, també té algun contra: costa més d'avaluar el noi i la noia, (els dubtes se'ls resolen i el mestre/a no és tan conscient de tots els errors) i a la vegada s'ha de demanar, que el to de veu sigui sempre l'adequat, per tal que no es molestin els diferents grups.

treball
cooperatiu**LA COOPERACIÓ, UN CAMÍ PER
ATENDRE LA DIVERSITAT***Equip educació infantil - E.P. Balaguer*

L'experiència adquirida amb el pas dels anys ens ha fet constatar, observant el conjunt de nens de l'aula, que tots són diferents, que tenen unes necessitats educatives diverses i que el seu procés maduratiu no avança al mateix ritme. Per això hem fet la nostra programació flexible incidint, sobretot, en el tipus d'agrupació, de manera que hi hagi més autonomia per part dels nens i nenes i alhora pugui haver-hi una atenció més individualitzada per tal d'atendre els diferents ritmes d'aprenentatge.

Aquesta organització requereix un autocontrol per part de l'alumne i molta motivació, assolida valorant l'esforç que fa el nen i la nena, felicitant-li els èxits i acompanyant-lo en les seves dificultats sense recriminacions que no duen enlloc.

Una actitud positiva afavoreix un bon ambient a l'aula i és a partir d'aquí que cadascun dels nostres nens i nens emprendre amb ganes el seu camí de creixement personal.

El grau de dificultat de les activitats que realitzen els alumnes implica que hi hagi agrupacions variables en diferents moments del dia i també diferents maneres de realitzar els treballs proposats. A vegades es pot plantejar una mateixa activitat a tot el grup i a vegades poden haver-hi propostes diferents que cada nen i nena anirà realitzant en l'ordre que vulgui. Per exemple, quan treballem plàstica es pro-

posa una activitat creativa per a tot el grup i l'han de realitzar els alumnes de forma individual. Se'ls ofereix material diferent i cadascú deixa anar la seva imaginació. La mestra només dóna unes pautes senzilles. No hi ha treballs ni millors ni pitjors. Tots tenen la seva originalitat.

També es pot treballar en petit grup de dues maneres diferenciades:

a) Fent grups per capacitats o *ritmes d'aprenentatge el més semblants possible* que va molt bé quan hi ha diferències molt acusades entre els diferents nens i nenes perquè el mestre o mestra pot adaptar el currículum tant per als qui no hi arriben com per als qui poden avançar més i dóna a cadascú l'ajut necessari afavorint l'aparició de dubtes que estimulen el raonament i l'activitat mental –i els coneixements–,

b) Agrupant els alumnes per *capacitats diferents* i aquí és on fem treball cooperatiu perquè quan sorgeixen opinions diverses entre ells cal raonar les diferències i arribar a un acord. Els bons resultats del grup primaran pel damunt de l'èxit personal i tots s'han de sentir satisfets: l'alumne amb dificultats perquè el seu esforç es veu recompensat per l'ajuda que rep dels seus companys i el qui té més capacitat, que sol ser força individualista, perquè aprendrà a compartir els coneixements i les estratègies amb la resta del grup. Aquestes activitats cooperatives costen de dur a la pràctica. Els nens i les nenes han d'aprendre a organitzar-se i a treballar en grup. S'ha de deixar temps perquè ho vagin assolint.

Recordeu!

- Tots els articles del *Recull Pedagògic* rebuts per a **PAPERS** –que per qüestions d'espai no s'han pogut incloure a la revista– es poden trobar a la web de l'Escola Pia: <http://www.epcat.net>
- També hi trobareu un recull dels millors recursos educatius.

per a saber-ne més

Luque, A. - *El desacuerdo constructivo: aprendiendo de los conflictos*. Cuadernos de Pedagogía 156, febrer 1988, pp 71-74

Cooperación y Diversidad. Cuadernos de Pedagogia, núm. 263 (monogràfic).

Novak, J.D.; Gowin, D.B. - (1977) *Aprendiendo a aprender*. Martínez Roca. Barcelona

Zabala, A. - *El enfoque globalizador*. Cuadernos de Pedagogía núm. 168, pp 17-22

Zabala, A. - (1991) Los materiales curriculares a Del Carmen (comp.): *La elaboración del currículum en el Centro Educativo*. Barcelona, Horsori - ICE

El proper número anirà dedicat a «Paràmetres de qualitat».

Aprendre per transferir

per millorar

Ensenyar a aprendre a aprendre per transferir.

Quan aprenguem com aprenen els nostres alumnes i què necessiten per a aprendre potser ens decidirem a introduir, a assajar i a utilitzar estratègies i metodologies noves i diferents en el nostre fer de cada dia.

«Quin és el nostre defecte?

Aprendre més per a l'escola que per a la vida»

(MIKIMOTO -famós filòsof- 1994)

Segurament tindràs emmagatzemada en el teu record la imatge de les aigües planes d'un estany ondulant-se concèntricament degut a un còdol llançat al seu bell mig. Guarda, si no et fa res, aquesta evocació mentre llegeixes les ratlles que segueixen. La pedra llançada podria ser comparada a l'aprenentatge: un procés pel qual una actitud, un valor, un sentiment, un coneixement... es modifiquen. Les ondulacions serien la transferència: és el procés d'aplicació d'aquesta actitud, valor, sentiment, coneixement... a noves situacions. Que aprenentatge i transferència van íntimament units, ja ningú no ho dubta com tampoc no es qüestiona que una pedra tirada a una superfície d'aigües tranquil·les genera moviment al seu entorn. A diferència de la natura, però, s'ha d'aprendre de tot: a aprendre, i a transferir, per tant se n'ha d'ensenyar.

I, a l'escola, ja tenim el repte: ensenyar a transferir. O bé, ensenyar a aprendre a transferir. O més encara, ensenyar a aprendre a aprendre a transferir.

Anem pel primer cercle concèntric: moure'ns en els aprenentatge del mateix context acadèmic. L'après en un tema, saber-ho aplicar a un altre —sé que em permetreu treure els exemples del PAI i del PAM. Podríem fer-ho amb d'altres aprenentatges que es donen al llarg de la vida—. Així, en un context PAİM hem treballat una estratègia i un procediment de memòria. Ara

ens trobem que en la lliçó d'una assignatura convencional hem de memoritzar quelcom. Per què l'educadora o l'educador no convida a aplicar aquella estratègia i procediment memorístic a aquesta situació escolar?

Segon cercle concèntric: moure'ns de l'escola al coneixement d'un mateix. L'après a l'escola serveix per a créixer com a persona. Diguem-ho altrament: l'escola transmet valors personals i socialitzadors. En la medul·la del PAİM hi ha un educador dialogant, obert, acollidor, gens dogmàtic. El PAİM brinda unes eines que són l'excusa per a obrir camins de diàleg de persona a persona.

Naveguem per les aigües de la tercera onada. Parlem de les relacions amb els companys. En el PAİM es fa una aposta pel treball cooperatiu. Però, a més, es reflexiona sobre les relacions amb els altres, que sempre és una manera de construir actituds solidàries.

I mentre es van dibuixant altres cercles —cada cop més amples— permeteu-me que us

L'ESCOLA POT CREAR PERSONES POSITIVES, AMB AUTOESTIMA, CREATIVES, SÒBRIES... I TANT QUE POT!

confii a vosaltres la tasca de continuar reflexionant sobre com bastir ponts des de l'escola a la família, al món del treball, al joc i a l'esport, a la cultura, a la mateixa vida de cada dia.

El PAI i el PAM són eines que es posen a les nostres mans perquè puguem navegar més enllà de l'estricta món escolar. Cal ensenyar a generalitzar allò que s'aprèn per poder passar de l'aquí de l'escola a l'allà de la vida. Les estratègies, els procediments, els fets, els conceptes, els coneixements, les actituds, els valors, les normes... apresos aquí, els aplicarem allà.

A aprendre, se n'aprèn; a transferir, també. Sabrem ensenyar-ho?

Marian Baqués

Autor del Projecte d'Activació de la Intel·ligència (PAI) i del Projecte per a Aprendre Millor (PAM) en procés d'edició.

MATARÓ**EL FUTUR PROPER**

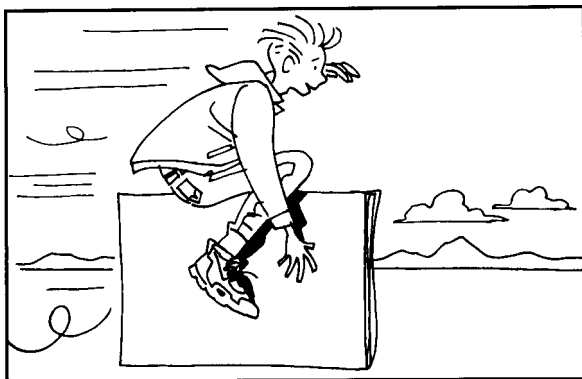
Els dies 1, 2 i 3 d'abril han tingut lloc a Mataró les jornades culturals de batxillerat i cicles formatius. Amb un intens programa d'activitats s'ha volgut fer un recorregut per tot el nostre món: Art, Biologia, Periodisme, Informàtica, Turisme, Arquitectura, Cinema, Teatre, Astronomia, Economia, Meteorologia, Esport, Història, Genètica, Política, Educació, Urbanisme, Ecologia, Còmic, Il·luminació, Literatura... Totes les ciències han tingut la seva oportunitat de protagonisme a través d'un espectacle, d'una conferència, d'un fòrum, d'un taller, d'una interpretació... Una gran manera per desvetllar els interessos de tots i complementar la nostra tasca d'escola. La inauguració va ser a càrrec de l'H. Conseller d'Indústria de la Generalitat de Catalunya, Sr. Antoni Subirà.

VISITES ESCOLES FP

El 15 d'abril hi hagué la darrera de les visites de tutors d'ESO i Batxillerats a les nostres escoles que tenen FP. En aquesta ocasió s'anà a Sarrià i es completà la reflexió sobre com hem de preparar la professionalització des de l'ensenyament obligatori. En el conjunt de les quatre visites realitzades, hi han pres part un centenar de professors i tutors de la majoria de les escoles.

EQUIP DE GESTIÓ**ELS PRESSUPOSTOS DE LES NOSTRES ESCOLES**

Al llarg dels mesos de març i d'abril els diferents administradors i directors de les escoles han estat elaborant els pressupostos del centre per al curs 1998-1999. Actualment s'estan revisant per diferents membres de l'Equip de Gestió que n'analitzen diferents «ratios» i comparacions entre comptes. Durant la primera setmana de maig el Secretari General en farà l'aprovació definitiva.

El PAI i el PAM: per ajudar a aprendre a aprendre per transferir.

CONCESSIÓ DE PIRMIS

A mitjans de març, el Departament de Treball ens va aprovar les sol·licituds presentades per algunes de les nostres escoles (Calassanci, Terrassa, Igualada i Granollers) del PIRMI. Però què és el PIRMI? El Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció és un programa que involucra el Departament de Treball i el Departament de Benestar Social amb l'objectiu solidari d'ajudar les persones que no tenen mitjans suficients per atendre les necessitats essencials de la vida, mentre se les prepara per a la seva inserció o reinserció social i/o laboral.

IGUALADA**EMOTIU SOPAR D'HOMENATGE A LA MESTRA CELERINA SOLÉ**

Els companys, amics i familiars de Celerina Solé, mestra de l'Escola Pia i de les escolàpies, es van reunir en un sopar d'homenatge que es va fer el dia 27 de març. Va ser una festa molt emotiva, en què l'homenatjada va adreçar-se als assistents visiblement emocionada fent referència a la vocació que sempre ha sentit per l'educació dels infants. Després, Rosa M. Sánchez, directora de l'Escola Pia, va transmetre la felicitació que des de Roma va fer arribar el P. Josep M. Balcells, general de l'Orde, i la del P. Provincial, Andreu Trilla. L'alcalde de la població, Josep M. Susanna, també va adreçar-li unes paraules.

FORMACIÓ BATXILLERATS

El proper curs inicien els nous batxillerats a Balmes, Caldes, Granollers, Nostra Senyora i Sarrià. Els directius d'aquestes escoles han realitzat tot d'accions per preparar adequadament la implantació d'aquesta nova etapa i s'ha reunit conjuntament per compartir posicionaments i ajudar-se en els plantejaments. Paral·lelament, molts dels docents implicats també estan elaborant les programacions que seran la referència del treball a realitzar a partir del setembre.

VISITES DE FORMACIÓ DE COORDINADORS

El 31 de març s'acabà una acció formativa amb coordinadors de les escoles: una visita de formació a cinc escoles per conèixer de prop els seus plantejaments educatius i les innovacions que realitzen. El grup de primària ha estat a Terrassa, Olot, Mataró, Granollers i Sant Antoni; el de secundària ha visitat Sbadell, Calassanci, Calella, Igualada i Terrassa. El darrer dia, s'ha fet una anàlisi comparativa dels aspectes observats i s'ha posat en comú els aprenentatges realitzats. Cal assenyalar la bona acollida rebuda a totes les escoles i la claredat

amb què s'han compartit les situacions concretes de cada escola.

REUNIÓ DELS COORDINADORS DEL 1r CICLE DE PRIMÀRIA

Aquesta reunió s'ha fet el 20 d'abril, en el marc de les trobades periòdiques per cicles. S'han exposat les innovacions que apliquen les escoles i s'ha reflexionat sobre què ha significat la Reforma en aquest cicle, ara que es clou el sisè curs de la seva implantació. També s'ha valorat l'aplicació del nou programa conjunt de gestió de l'avaluació.

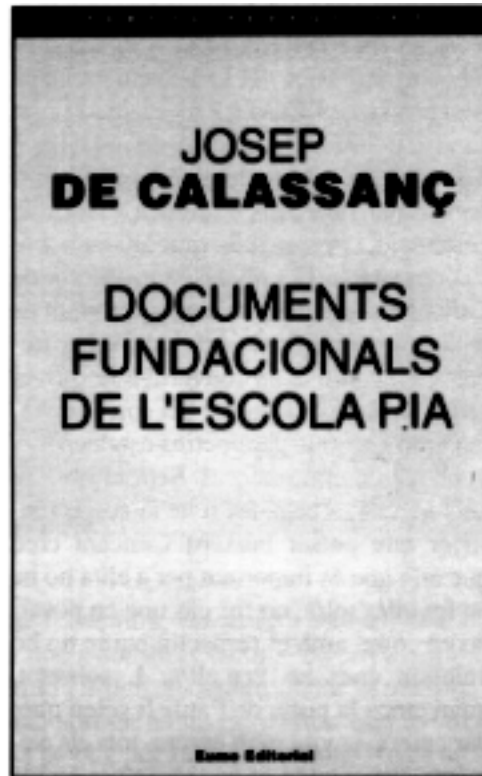
SANT JORDI A LES ESCOLES

Totes les escoles han celebrat amb brillantor cultural, literària i festiva la Diada de Sant Jordi. Els alumnes han tingut l'oportunitat d'introduir-se en el camp de la creació a través de l'elaboració d'obres literàries i artístiques, participant en els diferents Jocs Florals convocats pels centres. Felicitats a tots els participants i a tots els docents que ho han fet possible.

RESSENYA D'UN BON LLIBRE

Eumo Editorial, amb motiu dels 400 anys de l'inici de l'Escola Pia, ha publicat el llibre «**Documents fundacionals de l'Escola Pia**» de Sant Josep de Calassanç, traduït pel P. Adolf García-Durán i amb pròleg del P. Joan Florensa. Les frases del fundador que podem llegir a la contraportada del llibre il·lustren bé l'esperit dels textos publicats. «El bé que es derivarà de la reforma universal dels mals costums, gràcies al conreu diligent de les plantes tendres i fàcils de pujar que són els infants, abans no s'endureixin i esdevinguin difícils –per no dir impossibles– de redreçar. (...) Han introduït el mal costum de vendre a l'escola, als alumnes, plomes, paper, regles i agulles que, abans, quan no hi havia tanta relaxació sinó més bon esperit en els nostres, se solien donar gratuïtament als pobres. (...) Procureu que les classes fun-

cionin bé i que no hi hagi nois ociosos pels carrers de la ciutat, sobretot dels més pobres». Aquest llibre és una bona font de documentació per a tots els docents que treballen a l'Escola Pia i volen entendre l'esperit calassanci.

PASQUA JOVE A ALELLA

Cinquanta-cinc joves convots sota el lema «Mira, escolta i actua», es trobaren del 9 al 12 d'abril, a Alella, per viure junts uns dies molt especials. La presència de testimonis de realitats on es lluita per una societat millor i l'experiència d'un camp de treball amb disminuïts psíquics ajuden a fer una profunda reflexió (desert) per veure la pròpia contribució en la transformació d'un mateix i del món.

què puc llegir?

- Faber, A; Mazlish, E.** *Cómo hablar para que sus hijos le escuchen y cómo escuchar para que sus hijos hablen.* Ed. Medici 1997
- Gutiérrez, A.** *Educación multimedia y nuevas tecnologías.* Ed. de la Torre. Col. Proyecto Didáctica. Madrid 1997.
- Goleman, D.** *Inteligencia Emocional.* Ed. Kairós 1996.
- Varis.** *Pren-te temps. Material de pregària i reflexió per a infants, adolescents i joves.* Ed. Claret 1993.
- Terricabras, J.M.** *Atreix-te a pensar.* Ed. La Campana. Barcelona 1998.

De fet, no ho acabem de creure

La reforma mental: la reforma pendent?

1. Retrat robot d'un docent «reformat» de la segona meitat dels noranta: va entrar teòricament a la Reforma ja fa alguns anys (els cursos bàsics del Departament i una dosi pròpia de l'Escola Pia), ha incorporat en el seu discurs la majoria de paraulotes del nou argot (currículum, diversitat, comprensivitat, objectius terminals, nivells de concreció,...), sap més que abans sobre l'aprenentatge i la necessària activitat de l'alumnat, ha fet un nombre important de reunions i grups de treball i creu saber treballar en equip, s'ha convertit a les noves programacions –de grat o per força– i avalua amb els nous paràmetres establerts. Però viu en contradicció. Sent el rau-rau dels nivells (a vegades li ve la sospita interior que potser baixen) i encara creu que allò que és important per a ell/a ho ha de fer ell/a sol/a, no fos cas que en posar-ho en comú amb el respectiu equip no ho veiessin com ho veu ell/a. I, sobretot, quan tanca la porta de l'aula li solen quedar enrere –sovint molt enrere– tots els elements esmentats i es posa a actuar en pla protagonista –magistral, en diuen–. Tot s'ar-

ticula entorn d'ell, tot i que li agrada aquella famosa frase: «esbrina què sap un alumne i actua en conseqüència». Però no sap massa com trobar alternatives pedagògiques: diu que l'estructura escolar i curricular l'encotilla, però en el fons ja li va bé dir això com excusa. Potser no s'ho acaba de creure del tot o sospita que si ho hagués de posar en pràctica plenament llavors la reforma seria excessiva, fins el superaria. Qui sap si també ha renunciat a les utopies autèntiques, ara que vivim un temps de compromisos febles!

Tanmateix, si és un bon mestre, somriu, genera confiança i estima els nois i noies que té encomanats.

2. Retrat robot del docent del primer lustre del s. XXI (solemnement, el tercer mil·lenni), acomplerta plenament la fase de reforma mental dels docents: ??? (apa, esperàveu que el faríem?).

Tanmateix, si és un bon mestre, somriu, genera confiança i estima els nois i noies que té encomanats.

Zum-Zum

agenda

MAIG

- 7 Reunió coordinadors formació ocupacional i borsa de treball, de 4 a 6 tarda.
- 8 Jornada Esport i Cultura, a Mataró.
- 11 Reunió coordinadors 2n cicle primària, de 2/4 de 4 a 2/4 de 7.
Reunió coordinadors de pastoral, de 4 a 2/4 de 7 tarda.
- 12 Reunió responsables PAI, de 10 a 2/4 de 2. Àrees ESO. Ed. Visual i Plàstica, de 4 a 6.
- 14 Reunió coordinadors de batxillerat, de 4 a 2/4 de 7 tarda.
CEP-1, de 4 a 6 tarda.
- 15 Certamen Literari a Moià.
- 17 Aplec pasqual a Sabadell.
- 18 Reunió coordinadors Infantil, de 2/4 de 4 a 2/4 de 7 tarda.
- 21 Reunió coordinadors 1r cicle ESO, de 4 a 2/4 de 7 tarda.

- 25 Reunió coordinadors d'Informàtica, de 2/4 de 4 a 2/4 de 7 tarda.
- 27 Reunió responsables Voluntariat, de 4 a 6.
- 28 Reunió coordinadors 2n cicle ESO, de 4 a 2/4 de 7 tarda.
CEP-1, de 4 a 6 tarda.

JUNY

- 2 Darrer dia grups de treball.
- 4 Reunió coordinadors FP, de les 4 a 2/4 de 7 de la tarda.
- 11 CEP-1, de les 4 a les 6 tarda.
- 13-18 Estades pedagògiques per a alumnes d'ESO i Batxillerat.
- 25-30 6 Dies diferents, a Pineta.

Si no es diu altrament, les activitats col·lectives es realitzaran als locals de l'Equip de Gestió.